

בס"ד. שיחת שבת חול המועד סוכות, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

א. בנוגע לשבת חול המועד סוכות — הנה מקריאת היום בתורה יש למצוא את הענינים שנוגעים ליום זה, וכמדובר כמ"פ שקריאת התורה בבוקר נוגעת ונמשכת על כל היום.

ולהעיר, שכשם שהוא בתורה כן הוא גם במצוות, שהמצוות שמקיימים ביום זה נמשכים על כל היום; אבל, הסדר הוא, שלכל לראש מתחילים מהתורה, ואח"כ באים לענין המצוות, הן מצד סדר היום, והן מצד תוכן הענין, כמארז"ל: "גדול תלמוד שמביא לידי מעשה" (וכפי שמבאר רבינו הזקן בהל' תלמוד תורה²), היינו, שכללות ענין המצוות נמשך מהתורה, ולכן צ"ל תחילה ענין התורה, ורק לאח"ז יכול להיות ענין המצוות.

[ואף שסדר היום הוא באופן שקריאת התורה היא בהמשך היום, יש כמה מצוות שעושים לפניו — הרי הא גופא שיודעים שבמשך היום תהי' הקריאה בתורה, נחשב כבר להתחלת היום בתורה.

וע"ד שמצינו בנוגע לחג השבועות, זמן מ"ת, שבנ"י פעלו את הענין דמ"ת עי"ז שעמדו בתנועה של מס"נ בהקדימם נעשה לנשמע³, ועי"ז המשיכו את כח המס"נ שבתורה — אף שענין המס"נ גופא נעשה ע"י התורה שבה נתגלה ה"רז" דמס"נ, והרי עדיין לא ניתנה התורה].
וכללות הענין בזה — כפי שרואים בנוגע לאדם התחתון (ומזה מובן גם בנוגע לאדם העליון):

בנוגע למעשה האדם — הנה כדי שהמעשה יהי' באופן מתוקן, הרי זה רק לאחר שיענין זה הי' תחילה במחשבתו, שאז יכול להיות נמשך גם למעשה בפועל, ובאופן שהמעשה יהי' כדבעי למהוי. וכן בנוגע לדיבור, הן הדיבור לעצמו, והן הדיבור להזולת — שתחילה צ"ל ענין המחשבה, ולאח"ז יכול להיות נמשך בדיבור, ועד שמזה יבוא ענין המעשה כפי הראוי.

וכשם שהדברים אמורים בנוגע למעשה בכלל, כן הוא בנוגע

(3) שבת פח, א.

(1) קידושין מ, ב. וש"נ.

(2) פ"ד ה"ב-ג.

למעשה המצוות — שכדי שיהי' מעשה המצוה כדבעי, צ"ל תחילה ענין המחשבה והדיבור, שזהו כללות ענין ההבנה והשגה שבתורה (מחשבה), וכן ענין הדיבור שפועל תוספת הבנה והשגה, כמובן מדברי המשנה⁴ שמהדברים שהתורה נקנית בהם הם "דבוק חברים" ו"פלפול התלמידים", שזהו מצד ההוספה בהבנה והשגה שנעשית ע"י הדיבור, ובוזה גופא — לא רק דיבור עם "חברים" שבערכו (שלכן נקרא בשם "חבר"), שבשבילם אינו צריך לצמצם ולהוריד את השכל למטה כ"כ, אלא גם עם "תלמידים" שהם למטה ממדריגתו, שבשבילם צריך לצמצם ולהוריד את השכל למטה ביותר, ודוקא עי"ז ניתוסף אצלו בהבנה והשגה בעומק ועריכות ("געשמאַק") יותר, כמארז"ל⁵: "מתלמידי יותר מכולן";

ועד"ז כדי שקיום המצוות יהי' כדבעי, צ"ל תחילה הבנה והשגה ועריכות אמיתית בענין זה, כך, שכל הכחות שלו יהיו חדורים בענינה של מצוה זו, שכן, אע"פ שידוע⁶ שקיום כל המצוות צ"ל כמו קיום החוקים, באופן ד"חוקה חקקתי כו"⁷ "ואין לך רשות להרהר אחרי"⁸, הנה כדי לקיים הציווי "כל חלב להוי"⁹, בהכרח לנצל את כל כחותיו, עד לכח ההבנה וההשגה, ולכן צ"ל קיום המצוות מתוך הבנה והשגה, ודוקא ע"י ההבנה וההשגה שבתורה, יכול להיות קיום המצוות כדבעי לחמהוי.

ומזה מובן גם בנוגע לעניננו — שמצוות היום נמשכות מהקריאה בתורה שביום זה.

ב. בשבת חול המועד קורין בתורה "פסל לך וגו'"¹⁰ — שזהו התיקון על מעשה העגל שהי' לפני"ז, ועל זה אמר הקב"ה למשה "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וגו'"¹⁰, ועי"ז פעל משה רבינו את הענין ד"סלחתי כדברך"¹¹ — ביוהכ"פ (אע"פ שפסוק זה נאמר בתורה בנוגע לחטא המרגלים)¹².

ובהמשך לזה באה ההפטרה של שבת חול המועד סוכות — בענין מלחמת גוג ומגוג¹³, שהנקודה הפנימית שלה — ענינו של משיח (שזהו הנצחון של המלחמה).

מזבח בסופן.

(4) אבות פ"ו מ"ו.

(10) תשא לד, א.

(5) תענית ז, א. וש"נ.

(11) שלח יד, כ.

(6) נסמן בלקר"ש חט"ז ע' 248.

(12) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 570 הערה 10.

(7) תנחומא חוקת ג. במדב"ר רפי"ט.

וש"נ.

(8) יומא סז, ב. פרש"י ר"פ חוקת.

(13) יחזקאל קאפיטל לח.

(9) ויקרא ג, טז. וראה רמב"ם הל' איסורי

וכאן רואים את נקודת ההשתוות של קריאת התורה וההפטרה — ביטול והפיכת ענין בלתי רצוי.

ג. והנה, בנוגע להפטרה דשבת חול המועד — כותב רבינו הזקן בשו"ע¹⁴: "בשבת שחל בחול המועד של פסח מפטירין העצמות היבשות¹⁵, ובשבת של חול המועד סוכות מפטירין במלחמת גוג ומגוג, לפי שתחיית המתים עתידה להיות בניסן, ומלחמת גוג ומגוג בתשרי". והענין בזה¹⁶:

החילוק בין ניסן לתשרי הוא — שבחודש ניסן לא נגמר עדיין גידול התבואה, אלא רואים רק ברכתו של הקב"ה על ששת החדשים שיהיו גשמי ברכה וכו', שזוהי הנתינת כח מלמעלה בנוגע לזריעה, שתהי' בה ברכת ה' באופן שתהא הצמיחה "מאה שערים", כמ"ש¹⁷ "ויזרע גו' וימצא גו' מאה שערים ויברכהו ה'" ("שאמדה — למעשרות — ועשתה על אחת שאמדה מאה"); משא"כ חודש תשרי, שבא לאחרי עבודת האדם מלמטה למעלה — "באספך מגרנך ומיקבך"¹⁸, ומובן, שאסיפת התבואה והפירות יכולה להיות רק לאחרי ובמקום שבו היתה הזריעה והנטיעה כו'.

וחילוק זה הוא גם בנוגע לדברי ימי ישראל:

בחודש ניסן — הי' הגילוי מלמעלה למטה, מצד חסד העליון, ללא עבודת והכנת המטה, שהרי בני"י מצד עצמם לא היו מוכנים לכך, — כי לא הי' אצלם אלא ענין האמונה בלבד, אבל "לא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו"¹⁹, וגם לאחרי ש"נתן להם שתי מצוות, דם פסח ודם מילה. . שנאמר²⁰ מתבוססת בדמיך, בשני דמים"¹⁹, הרי זו עבודה שאינה בערך ליצי"מ (כמדובר פעם בארוכה²¹) —

ועד כדי כך, שהקב"ה הוצרך לומר למשה רבינו "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"²², כיון שאפילו משה רבינו, חכמה דקדושה, לא מצא טעם "מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים"²³, עד שאמר לו הקב"ה: "דבר גדול יש לי על הוצאה זו, שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלשה חדשים שיצאו

14 א"ח ס"צ סט"ז. וש"נ.

15 יחזקאל קאפיטל לו.

16 ראה גם שיחת שבת חוהמ"ס תשכ"ד

בתחלתה (תור"מ חל"ח ע' 53 ואילך).

17 תולדות כו, יב (ובפרש"י).

18 פ' ראה טז, יג.

19 מכילתא ופרש"י בא יב, ו.

20 יחזקאל טז, ו.

21 ראה גם תור"מ חנ"ב ע' 235 ובהערה

8. ע' 259 ובהערה 94.

22 שמות ג, יב.

23 פרש"י עה"פ.

ממצרים" ²³ (כפי שידע הקב"ה בידיעה ברורה — שאינה בסתירה לענין הבחירה ²⁴ — שכך תהי' המציאות).

[ואף שחודש ניסן עתה אינו דומה לחודש ניסן הראשון, בעת יצי"מ, שאז הי' רק גילוי מלמעלה למטה, משא"כ עתה, שגם חודש ניסן בא לאחרי העבודה של כל השנה כולה ²⁵ — הרי ידוע שבכל חודש ניסן נמשך מלמעלה אור עליון ²⁶ שאינו תלוי בעבודת המטה, ואינו בערך למה שיכולים לפעול ע"י עבודת המטה, להיותו אור נעלה ביותר שאין אתעדל"ת מגעת שם].

משא"כ חודש תשרי — הרי אדרבה: כל ענינו הוא מלמטה למעלה, שכן, חודש תשרי בא לאחרי הקדמת חודש אלול, ר"ת "אני לדודי (מלמטה למעלה, ועי"ז) ודודי לי" ²⁷, עד לסיומו בימי הסליחות, ולאח"ז באים ר"ה ויוהכ"פ, ועד לחג הסוכות, "חג האסיף" ²⁸, שבו נעשית אסיפת כל עניני העבודה דר"ה, עשי"ת ויוהכ"פ, וד' הימים שבין יוהכ"פ לסוכות, ובאופן גלוי, שלכן ישנו אז ענין השמחה ²⁹.

ובהתאם לכך הוא גם החילוק בין ההפטרה דשבת חוה"מ פסח לשבת חוה"מ סוכות:

כיון שענינו של חודש ניסן הוא הגילוי מלמעלה למטה, לכן בשבת חוה"מ פסח מפטירין העצמות היבשות — כי, תחיית העצמות היבשות לא היתה מצד עבודתו של יחזקאל (שהי' כהן ונביא וראה את המרכבה ³⁰), אלא באופן של המשכה מלמעלה (ממקום שטוב ורע הם בהשוואה), כמ"ש ³¹ "ונתתי בכם רוח וחייתם", בדוגמת הרוח שיתן הקב"ה בתחיית המתים — "הקיצו ורננו שוכני עפר" ³² — שתהי' לעתיד לבוא, בחודש ניסן;

וכיון שענינו של חודש תשרי הוא העבודה מלמטה למעלה, לכן בשבת חוה"מ סוכות מפטירין במלחמת גוג ומגוג — כי, ענין המלחמה קשור עם עבודת המטה, שלכן צריך ליקח כלי זיין וכו', אלא שזהו באופן ש"אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלקינו נזכיר" ³³, "כי הוא

28) משפטים כג, טז. תשא לד, כב.

29) ראה יל"ש אמור רמז תרנד (בתחלתו).

30) נזכר גם אודות החילוק בין המרכבה

דיחזקאל למרכבה דישעי' (ראה חגיגה יג, ב.

וראה גם לקו"ש חל"ח ע' 20 ואילך).

31) יחזקאל לז, ו.

32) ישעי' כו, יט.

33) תהלים כ, ח.

24) ראה גם אג"ק ח"ח ע' רמ. וש"נ.

לקו"ש חל"ו ע' 9 ואילך. תו"מ ח"ח ע' 225.

הדרנים על הרמב"ם וש"ס ע' קד הערה 14.

25) ראה גם תו"מ סה"מ ניסן ע' קנד

ואילך.

26) ראה תניא אגה"ק סי"ד.

27) שה"ש ו, ג. וראה שעה"פ עה"פ.

לקו"ת פ' ראה לב, א ואילך. ועוד.

הנותן לך כח גו'³⁴, וכמו כללות עבודת האדם בקיום התומ"צ, שהיא עבודת המטה, אלא ש"הקב"ה עוזרו"³⁵.

ד. וההוראה מזה:

סדר השנה הוא — שלכל לראש בא ראש השנה שבאחד בתשרי, ורק לאח"כ באים לר"ה שבאחד בניסן שהוא ר"ה למלכים³⁶ (ואילו ר"ה שקשור עם כל אחד מישראל הוא באחד בתשרי); ובזה מודגש שהעיקר הוא העבודה מלמטה למעלה דוקא, אלא שאסור לומר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"³⁷, כי אם לידע שהכחות ניתנים מלמעלה, ובנוסף לזה יש צורך גם בעבודת המטה.

והרי זוהי שיטת חב"ד, שאין להסתפק בכך ש"צדיק באמונתו יחי"³⁸, "אל תקרי יחי' אלא יחי"³⁹, אלא יש צורך בעבודת כל אחד שיתייגע בעצמו (והרי ענין היגיעה הוא כל ענין עבודת הבינונים⁴⁰) עם כח ההבנה וההשגה שלו.

— בודאי יש צורך באמונת חכמים, וכמו ביצי"מ, ש"בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים"⁴¹, "שלא אמרו היאך נצא למדבר בלא צדה, אלא האמינו והלכו... לכתך"⁴² אחרי במדבר בארץ לא זרועה⁴³, וכמו"כ מודגש ענין האמונה בחג הסוכות, שהו"ע "צילא דמהימנותא"⁴⁴; אבל נוסף לזה צ"ל גם ענין ההבנה וההשגה⁴⁵.

* * *

ה. בנוגע לענין ד"הימים האלה נזכרים ונעשים"⁴⁶ שישנו בכל עיני התומ"צ, הנה בנוגע לענינים הבלתי-רצויים אין זה באופן שחוזרים ונשנים כו', אלא רק מזכירים ברמז שבעבר הי' ענין בלתי רצוי, ואילו עיקר ההדגשה היא על התיקון וההפיכה לטוב. ולדוגמא — בקריאת היום: "פני ילכו"⁴⁷.

ומזה מובן גם בנוגע להפטרה במלחמת גוג ומגוג — שעיקר

(40) ראה תניא פל"ה.

(41) מכילתא בשלה יד, לא. ועוד.

(42) ירמ" ב, ב.

(43) פרש"י בא יב, לט.

(44) ראה זח"ג קג, א.

(45) חסר הסיום (המור"ל).

(46) אסתר ט, כח.

(47) תשא לג, יד.

(34) עקב ח, יח.

(35) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

(36) ר"ה בתחלתה.

(37) עקב שם, יז.

(38) חבקוק ב, ד. וראה מכות בסופה.

תניא פל"ג. ובכ"מ.

(39) ראה לקו"ד ח"א קלא, א. קמא, ב.

סה"ש תש"ד ע' 133. ועוד.

הכוונה בזה היא לא בנוגע למלחמה עצמה, אלא בנוגע לנצחון המלחמה כו'.

ו. וענין זה מודגש ביותר ביום השבת, שהרי "אין עצב בה"⁴⁸, וכל ענינו הו"ע התענוג — "וקראת לשבת עונג"⁴⁹.

ובהדגשה יתירה בשבת חול המועד:

ובהקדם החילוק בין ימות החול לשבת ויו"ט — שבנוגע לימות החול נאמר⁵⁰ "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך", מצד ישוב העולם, משא"כ בשבת ויו"ט. ובנוגע לשבת ויו"ט גופא — "אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד"⁵¹ — הנה יו"ט הוא "ממוצע" בין ימות החול לשבת, שאסור בכל המלאכות חוץ ממלאכת אוכל נפש (ובמילא תלוי הדבר בו — בהתאם לצורך שלו באוכל נפש), ואילו שבת אסור גם במלאכת אוכל נפש, "אלא יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשוי"⁵², וכיון שתורת אמת אומרת כן, הרי כן הוא באמת — ש"כל מלאכתו עשוי".

אמנם, אע"פ שיום השבת הוא למעלה מענין המלאכה, הרי אמרו חז"ל⁵³ "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", והיינו, שהאכילה של יום השבת היא מהטירחא של ימות החול, ונמצא, שביום השבת יש חלק שבו נכללת הטירחא והמלאכה של ימות החול, שעיי"ז נעשית האכילה דשבת. ובזה יש עילוי מיוחד בשבת חול המועד — שגם ימות החול שלו אינם חול סתם, אלא "חול המועד", "מקרא קודש"⁵⁴, כך, שאין לו שייכות כלל לענין של מלאכה.

ומזה מובן, שכאשר נמצאים בשבת חול המועד, לא שייך כלל ענין בלת-ירצוי, אלא רק ענינים טובים, שפועלים תענוג כו'.

ז. אמנם, אמיתית ענין העונג הוא דוקא כאשר הענינים שנמשכים מלמעלה אינם באופן של "נהמא דכיסופא"⁵⁵, אלא ע"י עבודת המטה

52) מכילתא ופרש"י עה"פ. שו"ע אדה"ז אור"ח סש"ו סכ"א. וש"נ.

53) ע"ז ג, סע"א.

54) ראה שו"ע אדה"ז שם סרמ"ב בהגה"ה. וש"נ.

55) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ.

48) ע"פ משלי יו"ד, כב. וראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ז. הובא בתורה מ"ד — מו"ק כג, ב.

49) ישע"י נח, יג.

50) יתרו כ, ט.

51) ביצה לו, ב (במשנה). וש"נ.

דוקא, ובלשון חז"ל⁵⁶: "אדם רוצה בקב שלו מתשעה קבים של חבירו" (ועי"ז ניתוסף שלימות גם בה"תשעה קבים" שמקבל מלמעלה⁵⁷).

וענין זה מודגש גם ביום השבת — שאע"פ ש"כל מלאכתך עשוי", הנה "כל המתפלל בע"ש ואומר ויכולו.. נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית"⁵⁸, היינו, שבכל נקודה ונקודה שבמעשה בראשית יש לאדם העובד שותפות עם הקב"ה⁵⁹.

ולכן קבעו בשבת חול המועד להזכיר בהפטרה ברמז ענין בלתי-רצוי — בשבת חול המועד פסח: "העצמות היבשות" (דאף שנאמר "ונתתי בכם רוח וחייתם", הרי מ"מ מזכירים שהיו "עצמות היבשות"); ובשבת חול המועד סוכות: מלחמת גוג ומגוג — שבזה מודגשת מעלת עבודת האדם בהפיכת הענין הבלתי-רצוי לטוב.

[ובזה גופא — לא רק בשבת חול המועד סוכות שבחודש תשרי, שענינו מלמטה למעלה, אלא גם בשבת חול המועד פסח שבחודש ניסן, שאף שענינו מלמעלה למטה, מ"מ, צ"ל בו גם ענין של עבודת המטה — שזהו ענין האמונה, שדוקא "בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים", וכן בנוגע לתחיית המתים (ש"עתידה להיות בניסן"), ש"האומר אין תחיית המתים מן התורה.. כפר בתחיית המתים.. לא יהי' לו חלק בתחיית המתים"⁶⁰, וטעם הדבר (דלכאורה איך יכול להשתנות דבר שהובטח ע"י נביא⁶¹) — כי, ללא האמונה חסר בענין עבודת המטה].

ועי"ז ניתוסף עוד יותר בענין השמחה, ועד ששמחה פורצת גדר⁶² — פורצת דייקא, ולא מבטלת, היינו, שיש מציאות של גדר, אלא שהשמחה פורצת זאת⁴⁵.

* * *

ח. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה חסידים ואנשי מעשה כו'.

* * *

ט. בהמשך להמדובר לעיל (ס"ג) שבחג הסוכות, "חג האסיף", אוספים את כל עניני העבודה דר"ה ויוהכ"פ — הרי מובן שאז נעשית גם ההמשכה מלמעלה ביתר הרחבה.

(60) סנהדרין צ, סע"א.

(56) ב"מ לח, א.

(61) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"י ה"ד.

(57) ראה גם לקו"ש חל"ג ע' 119. ועוד.

(62) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

(58) שבת קיט, ריש ע"ב. שו"ע אדה"ז

ועוד.

שם רסרס"ח. וש"נ.

(59) ראה גם תו"מ חנ"ב ריש ע' 50. וש"נ.

והכלי לזה הוא — ענין הצדקה, הן צדקה בגשמיות והן צדקה ברוחניות, ולכל לראש בפשטות — שאינו מסתפק בקבלת ההשפעה מהקב"ה לעצמו, אלא הוא משתף גם אחרים בהשפעות שמקבל מהקב"ה — "להאכיל לגר ליתום ולא למנה עם שאר העניים כו" 63.

וכיון ש"כמים הפנים לפנים וגו'" 64, הנה כדי שההמשכה מלמעלה תהי' באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, צריכה גם נתינת הצדקה למטה להיות באופן שלמעלה מהגבלה, כמבואר בכ"מ 65 שע"י הבל"ג דלמטה פועלים המשכת הבל"ג האמיתי דלמעלה.

וזהו שענין הצדקה צ"ל באופן שלמעלה ממדידה והגבלה — לא רק מצד ענין התשובה, הן תשובה על חטאים, כמ"ש 66 "וחטאך בצדקה פרוק", שצריך להרבות בזה באופן שלמעלה מהגבלה 67, והן עבודת התשובה באופן ש"הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה" 68, לבחי' הבל"ג דלמעלה, אלא גם בתור כלי להשפעה מלמעלה באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ולכן מצינו הדגשה מיוחדת בחג הסוכות בנוגע לענין הצדקה 69, ומחג הסוכות נמשך ענין זה על כל השנה כולה 70.

* * *

י. אע"פ שבחג הסוכות ישנם כמה ענינים וכמה מצוות, וכמסופר בגמרא 71 בנוגע לשמחת בית השואבה, ש"לא ראינו שינה בעינינו", כיון שהיו עסוקים במשך רוב היום בכו"כ ענינים, מ"מ, ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע ללימוד התורה.

וכמו בנוגע לד' המינים, שאע"פ שהמובחר שבהם הוא האתרוג, שיש בו טעם ויש בו ריח, מ"מ, "לא מברכינן אלא על נטילת לולב .. הואיל ובמינו גבוה מכולן" 72, ולכן, "שדרו של לולב צריך שיצא מן ההדס טפח .. כדי לנענע בו" 73, והרי לולב, שיש בו טעם ואין בו ריח, מורה על ענין התורה 74.

69 ראה ר"ד ליל א' דחה"ס (בעת הסעודות) ס"ג (לעיל ס"ע 94). וש"נ.
70 חסר סיום והמשך השיחה (המו"ל).
71 סוכה נג, א.
72 שם לו, ב.
73 שם לב, ב.
74 ויק"ר פ"ל, יב.

63 רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח.
64 משלי כז, יט.
65 ראה תו"מ ח"ל ע' 75 הערה 152. וש"נ.
66 דניאל ד, כד.
67 ראה תניא אגה"ת פ"ג. אגה"ק ס"י.
68 קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו.
ובכ"מ.

יא. והענין בזה — שהנהגתו של יהודי צריכה להיות באופן ד"עשה תורתך קבע"⁷⁵.

ובהקדמה — שאע"פ שבכללות בני"י ישנו החילוק בין יששכר, יושבי אוהל, שעיקר ענינם הוא לימוד התורה, לזבולון, בעלי עסק, שעיקר ענינם הו"ע הצדקה, ובכללות יותר — ענין המצוות, שהרי מצוה סתם קאי על צדקה⁷⁶, מ"מ, צריך להיות אצל כל בני"י הן ענין התורה והן ענין הצדקה וכללות קיום המצוות.

ועוד זאת, שגם הציווי "עשה תורתך קבע" נאמר לא רק לאלו השייכים לקו דיששכר, כמו תלמידי הישיבות, אלא גם לכל בני"י, כי, בהמשך ל"עשה תורתך קבע" נאמר "ומלאכתך עראי", ובנוגע לתלמידי הישיבות לא שייך אפילו הענין ד"מלאכתך עראי", ועכצ"ל, שהחידוש הוא בנוגע לאלו ששייכים לקו דזבולון, שגם הנהגתם צריכה להיות באופן ד"עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי".

כלומר: גם כשלומד תורה במשך ט"ו רגעים ביום, הרי זה צ"ל באופן ד"עשה תורתך קבע", ואז יומשך מרגעים אלו על כל היום כולו⁷⁷, ובדוגמת זריעת הגרעין, שע"י העבודה הראוי, השקאה וכו', נעשה ענין הצמיחה — "ארץ ממנה יצא לחם"⁷⁸, ועד שמגרעין קטן בכמות, צומח אילן נושא פירות, ועד ש"וימצא גו' מאה שערים ויברכהו הוי"¹⁷.

וזהו גם המענה על הטענה: היתכן שלמרות שישנם כו"כ מדידות והגבלות, החל מהגבלה ד"יום ולילה לא ישבותו"⁷⁹, דורשים ממנו "עשה תורתך קבע" — כיון שישנו הענין ד"ויברכהו הוי"⁸⁰, הוי' דייקא, שזהו"ע שלמעלה ממדידה והגבלה, שהרי הוי' פירושו הי' הוה ויהי' כאחד⁸⁰, והיינו, שגם בהגבלה דהי' הוה ויהי', נמשך בחי' הבל"ג, ועי"ז נעשים הי' הוה ויהי' כאחד.

וכאשר טוען שאינו רואה זאת, ואדרבה, הוא רואה שהארץ קשה והשנה קשה — אומרים לו, שגם "בארץ ההיא גו' בשנה ההיא", "שהארץ קשה והשנה קשה"¹⁷, פועלת ברכת ה' שיתהפך המצב, ועד שמוצא "מאה שערים"¹⁷.

78) איוב כח, ה.

79) נח ח, כב.

80) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.

שו"ע אדה"ז רס"ה. תניא שעהיהו"א פ"ז (פב, א). ובכ"מ.

75) רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז. וראה

לקר"ש חיי"ז ע' 347. וש"נ.

76) ראה תניא פל"ז (מח, ב).

77) ראה סה"ש תרצ"ט ס"ע 339 ואילך.

וראה גם תו"מ חל"ד ע' 272. וש"נ.

ואדרבה: מצד ענין האתהפכא, שהחושך נהפך לאור, נעשית שמחה גדולה יותר (שלכן ישנו ענין השמחה בחג הסוכות דוקא), וכמו בענין השמחה גופא, שפורצת גדר⁶², והיינו, שישנה מציאות של גדרים, ואעפ"כ פורצת השמחה את כל הגדרים.

יב. ומחג הסוכות — שבו ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לענין התורה, שזהו ענינו של הלולב (כנ"ל ס"י) — נמשך ענין זה על כל השנה כולה.

ולהעיר, שגם ענין השמחה שייך במיוחד לתורה, כפי שמצינו בדברי הרמב"ם בסוף הלכות לולב בביאור גודל מעלת השמחה בעבודת ה', ש"אין הכבוד והגדולה אלא לשמוח לפני ה', שנאמר⁸¹ והמלך דוד מפזז ומכרכר לפני ה' וגו'" [אף שמיכל בת שאול לא הבינה זאת, כיון שאין זו הנהגה שמצד טו"ד אפילו דקדושה⁸²], והרי הנהגת דוד שהי' "מפזז ומכרכר לפני ה'" היתה בגלל הארון, שזהו"ע התורה.

[המשך הענין ע"ד הארון שהיו בו הלוחות ושברי לוחות — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה⁸³ בלקו"ש חכ"ו ע' 252 ואילך].

יג. ובהמשך להאמור ע"ד הדגשת ענין לימוד התורה בחג הסוכות — יש לצאת מידי ספק וללמוד פירוש רש"י בפרשת השבוע (כפי שעוררו על זה), שכן, אע"פ שבשבת חול המועד סוכות לא קוראים פרשת השבוע, מ"מ, לומדים פרשה זו בשיעורי חת"ת. ולכן ידובר עתה אודות פירוש רש"י בפ' ברכה:

על הפסוק⁸⁴ "עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפוני טמוני חול" — מפרש רש"י: "עמים — של שבטי ישראל, הר יקראו — להר המורי' יאספו .. ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק. כי שפע ימים יינקו — יששכר וזבולון, ויהא להם פנאי לעסוק בתורה. ושפוני טמוני חול — כסוי טמוני חול, טרית וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים ומן החול, ובחלקו של יששכר וזבולון הי', כמ"ש במסכת מגילה⁸⁵ וכו'". ואח"כ מוסיף רש"י: "ד"א עמים הר יקראו, ע"י פרקמטיא של זבולון, תגרי אומות העולם באים אל ארצו .. והם אומרים

(83) בשילוב שיחת פורים תשמ"ה.

(84) לג, יט.

(85) ו, א.

(81) שמואל"ב ו, טז.

(82) ראה גם תו"מ ח"ד ע' 59 ובהערה

.. נלך עד ירושלים ונראה מה יראתה של אומה זו ומה מעשי', והם רואים .. ומתגיירין שם, שנאמר שם יזבחו זבחי צדק".

וצריך להבין:

(א) למה לא מספיק פירוש אחד בפסוק זה, אלא יש צורך בפירוש נוסף ("ד"א")?

(ב) "עמים" — בכל מקום קאי על אומות העולם, וא"כ, מהו הכרחו של רש"י לחדש שהפירוש "עמים" כאן הוא "עמים של שבטי ישראל"?

(ג) כיון שרש"י מוסיף עוד פירוש, "ד"א עמים הר יקראו .. תגרי אומות העולם באים אל ארצו כו'", שלפי זה קאי "עמים" על אומות העולם, כבכל מקום — הרי גם אם יש לרש"י הכרח לפרש "עמים של שבטי ישראל", ה' לו לפרש זאת בפירוש הב', ולפרש בפירוש הא' כבכל מקום ש"עמים" קאי על אומות העולם?

(ד) רש"י מפרש ש"הר" קאי על "הר המורי" (ולא הר אחר), בגלל ש"הר" סתם הוא ההר הידוע, שעליו נאמר בפרשת העקדה⁸⁶ "בהר (הידוע, שבו) ה' יראה" (לעמו); אבל מהו הכרחו של רש"י ש"עמים הר יקראו" קאי על עולי רגלים, דלכאורה, עפ"ז הוצרך הכתוב לומר "עמים הר יאספו", ולא "יקראו"?

(ה) הפסוק "עמים הר יקראו וגו'" בא בהמשך לפסוק שלפניו⁸⁷ "ולזבולון אמר שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך": בהמשך ל"יששכר באהליך" — נאמר "עמים הר יקראו וגו'", ובהמשך ל"זבולון בצאתך" — נאמר "כי שפע ימים יינקו גו'". ולכאורה: כיון שבפסוק הראשון הקדים הכתוב זבולון ליששכר, ה' לו להקדים גם "שפע ימים יינקו גו'" (שקאי על זבולון) ל"עמים הר יקראו" (שקאי על יששכר)?

(ו) מדוע מפרש רש"י על "שפע ימים יינקו", "יששכר וזבולון, ויהא להם פנאי לעסוק בתורה" — דלכאורה, הפנאי לעסוק בתורה שייך ליששכר, ולא לזבולון?

(ז) מדוע הוצרך רש"י להביא בפירוש "שפוני טמוני חול" כל פרטי הענינים ד"טרית וחלזון וזכוכית לבנה (היוצאים מן הים ומן החול)" — דאף שכולם נזכרו במסכת מגילה, הרי אין ענינו של רש"י להעתיק דברי

הגמרא, כי אם לפרש פשוטו של מקרא, ובפסוק זה נוגע רק ה"חלזון", כמפורש בגמרא: "כולן צריכין לך (לזבולון) ע"י חלזון?"

ח) מדוע מציין רש"י למסכת מגילה, אף שבדרך כלל אינו מציין את המקומות שמהם מביא פירושו. ובפרט שבמסכת מגילה נאמר "שפוני זה חלזון, טמוני זו טרית, חול זו זכוכית לבנה", ואילו רש"י משנה את הסדר וכותב "טרית וחלזון וזכוכית לבנה", וא"כ, הי' רש"י צריך להביא מתרגום יונתן בן עוזיאל: "ויתפרנקון מן טריתא וחלזונא כו", כהסדר שבפירושו רש"י?

וכמדובר כמ"פ שכל הענינים צריכים להיות באופן המוכרח מפשטות הכתובים, וכפי שיתבאר לקמן⁸⁸.

* * *

יד. בהמשך להמדובר לאחרונה אודות לימוד אגרת התשובה — הי' מן הראוי שיקבעו שיעורים ללמוד אגה"ת, ולשנן בע"פ כו', אבל לפועל לא איכפת הדבר לאף אחד...

ולהעיר, שמעבר לים קבעו שיעורים ללמוד אגה"ת, וא"כ, כאן היו בודאי צריכים לעשות כן, ולפועל, הרי זה להיפך: דוקא כאן לא עושים מאומה בענין זה.

ואין לתרץ ע"פ פתגם הצ"צ⁸⁹ שדוקא בסמיכות לים שורר יובש ("ארום דעם ים איז טרוקן") — כי ה"יובש" הוא שלא לפי ערך ה"ים"!...

ובכל אופן, נתעכב עתה על ענין באגרת התשובה, בכדי לעורר ע"ד לימוד אגה"ת בפועל.

טו. הביאור באגה"ת פ"הו בענין "יעקב חבל נחלתו" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ונדפס בלקו"ש ח"ט ע' 215 ואילך⁹⁰.

(88) הביאור — לא הגיע לידינו לע"ע 25. סה"ש תש"ב ע' 110. וראה גם תר"מ (המו"ל).
חמ"ח ע' 232.

(89) ראה "מבוא" לקונטרס "ומעין" ע' 90 משיחות חודש תשרי שנה זו.